

WERVINGSCOLLEGE VAN DE MAGISTRATEN

Mevrouw C. Dekkers¹

INLEIDING

De wet tot wijziging van de voorschriften van het Gerechtelijk Wetboek die betrekking hebben op de opleiding en de werving van magistraten dateert van 18 juli 1991.

De inwerkingtreding van deze wet, gepubliceerd in het *Belgisch Staatsblad* van 26 juli 1991, gebeurde evenwel stapsgewijze, met als eindpunt 1 oktober 1993.

Het zou echter niet correct zijn, moest hierbij niet vermeld worden dat de wetgeving van 18 juli 1991 niet reeds voor een deel gewijzigd is ingevolge de wet van 6 augustus 1993, gepubliceerd in het *Belgisch Staatsblad* van 4 december 1993.

Twee elementaire streefdoelen vormden de basisidee van de wet van 18 juli 1991, zijnde vooreerst de toegang tot de magistratuur objectief te laten verlopen en vervolgens de opleiding van de magistraten te doen verbeteren.

Het hiernavolgend overzicht wil nu, meer bepaald aan de hand van de gestadige inwerkingtreding van voormelde wet, nader toelichten in welke mate deze twee grondgedachten gerealiseerd, als nog te realiseren, zijn.

1. Een eerste en noodzakelijke stap werd op 18 maart 1992 gezet naar aanleiding van de publicatie in het *Belgisch Staatsblad* van het Koninklijk Besluit van 5 maart 1992 betreffende de werving van magistraten.

In dit Koninklijk Besluit komen twee belangrijke aspecten aan bod. In eerste instantie wordt aangeduid op welke manier de sollicitaties voor het Wervingscollege der magistraten dienen te gebeuren, en vervolgens wordt uiteengezet hoe en wanneer de door de wet voorziene examens moeten worden georganiseerd.

¹ Mevrouw DEKKERS is voorzitter van het Wervingscollege van Magistraten.

Met betrekking tot het eerste onderdeel is het nuttig om weten dat het Wervingscollege, in totaal samengesteld uit tweeëntwintig effectieve leden, onderverdeeld is in twee examencommissies.

Elke examencommissie bestaat uit :

- vijf magistraten, van wie er drie tot de zetel en twee tot het Openbaar Ministerie behoren;
- drie hoogleraren van universiteiten, die geen magistraat noch advocaat mogen zijn;
- drie advocaten.

Het Voorzitterschap van het Wervingscollege wordt beurtelings bekleed voor een termijn van twee jaar, die aanvangt op 1 oktober, door de respectieve Voorzitters van de examencommissies.

Naast deze tweeëntwintig effectieve leden, worden er even zoveel plaatsvervangers aangewezen.

Alle leden worden door de Senaat benoemd, met een meerderheid van twee derde van de uitgebrachte stemmen en dit voor een periode van vier jaar, die kan worden verlengd.

Aansluitend op de oproep in het *Belgisch Staatsblad* verschenen op 31 maart 1992, en met inachtneming van de door de wet voorgeschreven verdeling van beroepsgroepen, heeft de Senaat in de vergadering van 21 mei 1992, tweeëntwintig effectieve en tweeëntwintig plaatsvervangende leden van het Wervingscollege aangeduid. Daarmee was de eerste stap gezet die de nieuwe wet tot actief leven moest brengen.

De Minister van Justitie nam het initiatief om het Wervingscollege een eerste maal bijeen te roepen op 4 juni 1992 en vrijwel onmiddellijk hierna is het Wervingscollege aan de slag gegaan.

Zoals de wet het voorschrijft heeft het College tot taak de programma's op te stellen van zowel het examen inzake beroepsbekwaamheid als van het vergelijkend toelatingsexamen voor de gerechtelijke stage. Deze programma's moeten bij Ministerieel Besluit door de Minister van Justitie worden bekrachtigd en bekendgemaakt.

Mits de nodige inspanningen is het, net op de valreep, mogelijk gebleken om deze programma's te publiceren in het *Belgisch Staatsblad* van 31 oktober 1992.

Immers, in het Koninklijk Besluit van 5 maart 1992 is bepaald dat de beide examens bekendgemaakt worden door een officieel bericht in de tweede helft van de maand oktober.

Aansluitend op voornoemd Ministerieel Besluit dat dateert van 29 oktober 1992, is in hetzelfde *Belgisch Staatsblad* een oproep gedaan tot de kandidaten, teneinde zich per aangetekende brief in te schrijven voor ofwel het vergelijkend

toelatingsexamen tot de stage ofwel tot het examen inzake beroepsbekwaamheid, of eventueel voor beide examens.

Zoals door het Koninklijk Besluit van 5 maart 1992 voorgeschreven, dienen zij hun aanvraag tot deelneming te formuleren binnen de termijn van één maand, die begint te lopen vanaf de bekendmaking van betreffend officieel bericht in het *Belgisch Staatsblad*.

2. In het kader van de realisering van de nieuwe wet werd aldus - in feite - de tweede stap gezet, want eens de maand verstreken, heeft het Wervingscollege, samen met het door de Minister van Justitie ter beschikking gestelde secretariaat, alles in het werk gesteld om zo spoedig als mogelijk de examens te organiseren.

Zoals blijkt uit het Ministerieel Besluit van 29 oktober 1992 houdende de bekrachtiging van de examenprogramma's, bestaat zowel het vergelijkend toelatingsexamen tot de stage als het examen inzake beroepsbekwaamheid uit twee proeven, zijnde een schriftelijke en een mondelinge proef.

Naar aanleiding van de organisatie van de tweede examensessie, zijn deze programma's evenwel gedeeltelijk gewijzigd.

Nuttig om weten is wel dat, wat het vergelijkend toelatingsexamen tot de gerechtelijke stage betreft, voorzien is dat de kandidaten, die over het geheel van de schriftelijke proeven 60 % hebben behaald, toegelaten worden tot de mondelinge proef, terwijl wat het examen inzake beroepsbekwaamheid betreft, bepaald is dat slechts die kandidaten, die over beide gedeelten van de schriftelijke proef 60 % behaald hebben, tot het mondelinge deel van het examen toegelaten worden.

Vervolgens dient ook voor deze mondelinge proef eenzelfde percentage behaald te worden. Maar opnieuw dient een onderscheid tussen de twee examens te worden gemaakt, want na afloop van de beraadslaging over het mondelinge examengedeelte met betrekking tot het vergelijkend toelatingsexamen dient de examencommissie een rangschikking op te maken van de geslaagde kandidaten, waarna deze rangschikking aan de Minister van Justitie door de Voorzitter van het Wervingscollege ter kennis gebracht en in het *Belgisch Staatsblad* bekendgemaakt wordt.

Deze werkmethode is voor het examen inzake beroepsbekwaamheid niet voorzien. Hier bepaalt het Koninklijk Besluit dat de geslaagden een "getuigenschrift van beroepsbekwaamheid voor de uitoefening van gerechtelijke functies" ontvangen. Van enige vorm van publicatie is geen sprake.

In de lente van 1993 liep de eerste reeks van beide examens ten einde. Hierna werd met spanning uitgekeken naar de bekendmaking van de resultaten van deze proeven.

Aansluitend op het hierboven vermelde, ontvingen de geslaagden van het examen inzake beroepsbekwaamheid het getuigschrift, conform het model, zoals voorzien in het Koninklijk Besluit en enkel de namen van de laureaten van het vergelijkend toelatingsexamen werden gepubliceerd.

Wat nu de laureaten van het vergelijkend toelatingsexamen tot de gerechtelijke stage betreft, werden zij uitgenodigd de nodige bewijzen voor te leggen dat zij wel degelijk voldeden aan de wettelijke vereisten en werden zij verzocht hun voorkeur uit te drukken voor dat parket, waar één of meerdere gerechtelijke stagiairs zouden kunnen worden opgeleid.

3. Op 21 september 1993 publiceerde dan het *Belgisch Staatsblad* de namen van de laureaten en twee dagen later verschenen de benoemingen van alle gerechtelijke stagiairs, zowel deze die bij toepassing van het nieuwe wettelijke systeem als deze die nog onder het oude regime van de wet van 8 april 1971 werden aangewezen.

Afhankelijk van hun persoonlijke situatie is de duurtijd van hun gerechtelijke stage vastgelegd.

Zo is namelijk, wat de "anciens" betreft, rekening gehouden met het aantal maanden stage dat zij reeds achter de rug hebben, terwijl de laureaten van het examen de volledige termijn van hun stage, wettelijk vastgesteld op drie jaar, moeten doorlopen.

Bijgevolg is finaal, naar aanleiding van de publicatie van de laureaten van het eerste vergelijkend toelatingsexamen, de derde en laatste stap gezet in de realisatie van de nieuwe wetgeving omtrent de werving van de magistraten, want, zoals het Koninklijk Besluit van 5 maart 1992 bepaalt, gebeurt het laatste deel van de inwerkingtreding van de wet op de tiende dag na die, waarop de rangschikking van de gegadigden, die zijn geslaagd in het eerste vergelijkend toelatingsexamen, is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad*.

4. Ondertussen is een jaar verstreken en heeft het Wervingscollege een nieuwe examensessie aangevat. In het *Belgisch Staatsblad* van 16 oktober 1993 verscheen het Ministerieel Besluit van 13 oktober 1993, waarbij de programma's van de te organiseren examens zijn bekendgemaakt. Tevens verscheen in hetzelfde *Staatsblad* de oproep tot de kandidaten-examinandi.

De programma's van de examens 1993-1994 zijn grotendeels identiek aan deze van de eerste examenreeks.

Immers, beide examens houden een schriftelijke en een mondelinge proef in, waarbij het te behalen percentage van 60 %, zoals hierboven weergegeven, is behouden.

Op haar beurt bestaat de schriftelijke proef van het vergelijkend toelatingsexamen uit twee onderdelen.

Van de kandidaten wordt verwacht dat zij een samenvatting kunnen maken van een uiteenzetting, die ongeveer een vijftiental minuten zal duren, omtrent een onderwerp, nauw aansluitend bij het recht.

Hiernaast moeten zij ook een samenvatting opstellen van een gerechtelijke beslissing, waarbij de aanduiding van trefwoorden en een commentaar niet uit het oog mag worden verloren.

De hen voorgelegde beslissing heeft betrekking op de materie, waarvoor zij voorafgaand geopteerd hebben.

Ook de mondelinge proef van het vergelijkend toelatingsexamen omvat twee onderdelen. Vooreerst wordt omtrent de schriftelijke proef van gedachten gewisseld met de jury van de examencommissie, waarna de kandidaat een kritische uiteenzetting houdt van ongeveer een tiental minuten over een door hem gekozen juridisch onderwerp. Hierbij dient erop gewezen dat de materie, gekozen bij de schriftelijke proef, in dit onderdeel van het examen, uitgesloten wordt.

Zoals het vergelijkend toelatingsexamen houdt de schriftelijke proef van het examen inzake beroepsbekwaamheid twee onderdelen in. Verwacht wordt van de kandidaten dat zij een verhandeling opstellen over een aan hen opgelegd onderwerp, dat eveneens nauw aanleunt bij "het Recht" in het algemeen.

Vervolgens wordt gevraagd een gerechtelijke beslissing op te maken, waarbij aan de kandidaten een volledig dossier, inclusief documentatie, is ter beschikking gesteld. Vooraf hebben de kandidaten evenwel hun voorkeur-materie moeten uitdrukken.

Dit jaar waren echter de optiemogelijkheden in de twee examencommissies niet identiek.

Wat wel hetzelfde is gebleven, is de mondelinge proef, die op haar beurt ook uit twee onderdelen bestaat. Zo dient de kandidaat een kritische uiteenzetting te houden van ongeveer tien minuten over een onderwerp van gerechtelijk privaatrecht of van strafvordering.

Voorts wordt met de jury van de examencommissie van gedachten gewisseld over de voorbije schriftelijke proef.

5. Behoudens de door de wet vastgelegde vereisten of voorwaarden en rekening houdend met de voorziene overgangsmaatregelen, kunnen, bij toepassing van de

wet van 18 juli 1991, slechts zij worden benoemd, die geslaagd zijn voor ofwel het vergelijkend toelatingsexamen voor de gerechtelijke stage ofwel het examen inzake beroepsbekwaamheid.

Wat nu deze laatste groep betreft, is ingevolge de wet van 6 augustus 1993, gepubliceerd in het *Belgisch Staatsblad* van 4 december 1993, een merkelijke wijziging ingetreden.

Immers, de plaatsvervangende rechters en de plaatsvervangende rechters die vóór de inwerkingtreding van de wet om eervolle redenen ontslag hebben gekregen, worden geacht geslaagd te zijn voor het examen inzake beroepsbekwaamheid.

Hetzelfde geldt voor de referendarissen bij het Arbitragehof, de leden van het Auditoraat bij de Raad van State en de leden van het coördinatiebureau bij de Raad van State.

Desbetreffend is het evenwel niet onbelangrijk te weten dat tegen dit onderdeel van de nieuwe wetgeving een beroep tot vernietiging en een vordering tot schorsing is ingesteld bij het Arbitragehof.

Ook de Heer G. DE BAETS, die de eerste Voorzitter van het Wervingscollege der Magistraten is geweest, heeft een niet te miskennen kritiek geuit in een onlangs door hem geschreven commentaar in het *Rechtskundig Weekblad* dd. 22 januari 1994.

Hierbij dient er echter op gewezen dat op de mondelinge vraag vanwege Volksvertegenwoordiger T. Van Parijs, de Minister van Justitie op 10 februari 1994 zeer duidelijk geantwoord heeft dat alleen de plaatsvervangende rechters, die in functie waren op het ogenblik van de inwerkingtreding van de wet (d.i. 1 oktober 1993) kunnen vrijgesteld worden van het examen inzake beroepsbekwaamheid.

Benevens deze uitbreiding van vrijstelling van examens, bepaalt de wet tevens dat de beide examens "ten minste één maal per jaar" worden georganiseerd en dat, jaarlijks, in de loop van het eerste trimester, per taalrol, het aantal plaatsen van stagiair wordt bekendgemaakt door de Minister van Justitie.

Bovendien moeten de kandidaten die zich in de toekomst voor dit vergelijkend toelatingsexamen inschrijven, reeds op het ogenblik van hun inschrijving, voldoen aan de voorwaarde met betrekking tot de duur van tenminste één jaar stage bij de balie.

6. Het Wervingscollege heeft echter niet enkel tot taak examens te organiseren, maar dient ook aan de Minister van Justitie advies te verstrekken betreffende de

opleiding van magistraten en stagiairs, alsmede een advies te verstrekken betreffende de theoretische opleiding van stagiairs.

In verband met de theoretische opleiding van stagiairs licht de wet zelf reeds een tip van de sluier door te bepalen dat de opleiding bestaat uit een cyclus van cursussen die georganiseerd worden door de Minister van Justitie.

Op 11 maart 1993 heeft het Wervingscollege een omstandig advies overgemaakt waarbij, met inachtneming van de termen van de wet, rekening is gehouden met de beperkte personeels- en financiële middelen, eigen aan het Ministerie van Justitie.

Samengevat komen de voorstellen van het Wervingscollege hierop neer dat aan de stagiairs gedurende de periode van hun drie jaren stage, de kans geboden wordt om hun kennis op een zo breed mogelijke schaal uit te breiden en te verruimen. Hierbij is rekening gehouden met het feit dat een magistraat gedurende zijn ganse loopbaan meerdere en uiteenlopende ambten zal bekleden.

Om die reden moeten tijdens de opleiding, zowel de technische bekwaamheden als de belangstelling voor de verschillende aspecten van het maatschappelijk leven bij de stagiairs worden ontwikkeld en beklemtoond.

Aansluitend en voortbouwend op dit advies heeft de Minister van Justitie een comité voor professionele opleiding van magistraten samengeroepen. Dit comité, dat pluri-disciplinair is samengesteld, wordt voorgezeten door een magistraat van het Hof van Cassatie.

De bedoeling is dat op basis van de voorstellen, geformuleerd door het Wervingscollege, de juiste docenten worden aangetrokken, teneinde de door de wet vereiste lessencyclus op punt te stellen. Van dit comité wordt verwacht dat het de nodige bijstand verleent bij de uitwerking van de praktische organisatie van deze lessencyclus.

Immers, het is van essentieel belang dat de theoretische opleiding afgestemd is op de praktijk. Te dien einde wordt een coördinatie met de stagemesters van de stagiairs in het vooruitzicht gesteld.

Buiten de theoretische opleiding, worden de stagiairs ook praktisch gevormd. Bij wet is bepaald dat deze praktische vorming in verschillende stadia verloopt.

Van de 1ste tot en met de 15de maand zijn de stagiairs verbonden aan het parket van de Procureur des Konings of van de Arbeidsauditeur (inclusief een maand in een administratieve dienst).

Van de 16de tot en met de 21ste maand doen de stagiairs dienst in een strafinrichting van de Staat, een politiedienst, een kantoor van een notaris of van een gerechtsdeurwaarder of in een juridische dienst van een openbare economische of sociale instelling.

Van de 22ste tot en met de 36ste maand nemen de stagiairs deel aan de werking van een Kamer van een rechtbank van eerste aanleg, van een arbeidsrechtbank of van een rechtbank van koophandel (inclusief een maand in één of meer griffies).

Elke stagiair heeft recht op twee stagemeeesters die belast worden met deze praktische opleiding. Tijdens het eerste en het tweede stadium van de stage zullen twee parketmagistraten de stagiairs begeleiden en tijdens het derde stadium zullen twee magistraten van de zetel deze taak overnemen.

Op de door de wet voorziene termijn moeten omtrent elke stagiair aan het bevoegde adviescomité verslagen worden toegezonden, waarna het de taak van het adviescomité is om aan de Minister van Justitie de gepaste voorstellen op gemotiveerde wijze te formuleren.

Welk is nu de hoedanigheid van de stagiair?

Conform de bepalingen van de wet, is hij geen magistraat, maar gedurende het eerste stadium van zijn stage, heeft de stagiair de hoedanigheid van Officier van gerechtelijke politie, hulpofficier van de Procureur des Konings of van de Arbeidsauditeur, met deze restrictie evenwel dat hij in deze hoedanigheid niet kan optreden vooraleer hij hiertoe is aangesteld door de bevoegde Procureur-generaal. De wet bepaalt bovendien dat na zes maanden stage, dezelfde Procureur-generaal de stagiair kan aanstellen om het ambt van Openbaar Ministerie geheel of ten dele uit te oefenen.

Vermits deze aanstelling slechts beperkt is tot de duur van de stage bij het parket, betekent dit dat tijdens het tweede stadium van de stage aan deze aanstelling van rechtswege een einde gesteld wordt.

Bovendien wordt, meer bepaald wat dit tweede stadium betreft, aan de stagiairs de keuzevrijheid gelaten zodat zij hun buitendienst zelf mogen bepalen, doch deze keuze dient wel te gebeuren in overleg met de stagemeeester-parketmagistraat en met de betrokken buitendienst.

Zo is het perfect mogelijk dat de zes maanden van het tweede stadium verdeeld worden over meerdere buitendiensten.

Hierbij moet evenwel steeds het pedagogisch imperatief van de vorming worden vooropgesteld, maar een en ander houdt vanzelfsprekend verband met de inhoud en de duur van het vormingspakket dat de buitendienst aan de stagiairs zal aanbieden.

Tenslotte is het de bedoeling dat de stagiairs zich in de buitendienst integreren en de richtlijnen in acht nemen die hun door de verantwoordelijke ambtenaar of overheid van de betrokken buitendienst verstrekt worden.

Aangezien tijdens deze periode de stagiairs onttrokken zijn aan het rechtstreekse toezicht van de stagemeeesters, moeten zij op het einde van elk verblijf in een buitendienst zelf een rapport opstellen inhoudend een uitvoerig overzicht van het gevolgde programma, de diverse taken van de buitendienst, de interactie met het gerecht, enz..

Bovendien wordt ook van de bevoegde overheid van de buitendienst verwacht dat zij een afzonderlijk rapport omtrent elke stagiair opmaakt.

Bij de evaluatie van de praktische vorming zal voornamelijk rekening worden gehouden met de persoonlijke inzet, met de algemene belangstelling en het begrip van de werkzaamheden in de betrokken buitendienst, het gedrag van de stagiairs en de eventuele relaties met andere gerechtelijke instanties.

Gedurende het laatste en derde stadium van de stage staat de stagiair de rechter(s) bij. Tevens woont hij de beraadslagingen bij, maar een rechter vervangen kan hij niet.

7. In verband met de opleiding van de magistraten in het algemeen heeft het Wervingscollege op 13 december 1993 aan de Minister van Justitie een advies overgemaakt dat betrekking heeft op de problematiek van de permanente vorming van de magistraten.

Immers, het is van primordiaal belang dat aan alle magistraten kansen en mogelijkheden worden geboden om hun juridische kennis op peil te houden, en daar waar nodig, bij te werken.

Dit advies heeft net zoals het advies in verband met de theoretische opleiding van de stagiairs, de volle belangstelling van de Minister van Justitie genoten.

Hopelijk kan aan de hand van de erin naar voren gebrachte voorstellen een adequate en eigentijdse formule op punt gesteld worden waar alle magistraten baat bij vinden in het kader van de uitoefening van hun taken.